

RIIGIKOGU

8. istungjärk. **Protokoll nr. 182 (40).**

1922 a.

Sisu: 1. Päewakorra täiendamine. — 2. Riigiametnikkude ja teenijate palgaseadus — II lugemisel. Wastu wõetud. — 3. Piiriwalwe wäljaminekute katmiseks eelkrediidi määramise seadus — II lugemisel. Wastu wõetud. — 4. Perekonna-abiraha seadus — III lugemisel. Wastu wõetud. — 5. Rahwawäelaste ja nende perekondade pensioni-seaduse muutmise seadus — III lugemisel. Wastu wõetud. — 6. Pärandusmaksu muudatuse seadus. — III lugemisel. Wastu wõetud. — 7. Wäljamaalt sisseweetawate kaupade tollimärkidega warustamise seadus — III lugemisel. Wastu wõetud. — 8. Onnetujuhtumiste pensionide lisamaksu seadus — III lugemisel. Wastu wõetud. — 9. Järgmise koosoleku aja ja päewakorra määramine. — 10. Riigikohtunikkude walimine. — 11. Rahwaalgatuse nõudmine algkoolide-seaduse muutmise kohta.

Riigikogu koosolek 19. detsembril 1922 a. kell 5 p. l.

Kokku on tulnud 85 Riigikogu liiget. Koosolekut juhatab abiesimees **K. Wirma**.

Sekretääri kohal sekretäär **T. Kalbus**. Walitsuse looshis: rahaminister **G. Westel**, wälismjnister **A. Hellat**, töö- ja hoolekandeminister **Chr. Kaarna** ja sõjaminister **J. Soots**.

Koosolek algab kell 5.10 min.

1. Päewakorra täiendamine. Juhataja **K. Wirma**: Awan Riigikogu koosoleku. Päewakord on Riigikogu liigetele kätte antud. Kas tehakse päewakorra kohta ettepanekuid?

O. A m b e r g (kristl.): Austatud Riigikogu liikmed! Ma panen ette tänasesse päewakorda wõtta algkoolide-seaduse muutmise seaduseelnõu rahwaalgatuse teel ja nimelt wiimaseks päewakorra-punktiks. Ma usun, täna ei wõiks selleks enam takistusi olla, sellepärast, et see kolmepäewaline tähtaeg, mis kodukorras ette nähtud, on mööda läinud ja siis wormilisi takistusi ei wõiks olla.

Juhataja **K. Wirma**: Muid ettepanekuid ei ole. Ettepanek on tehtud wiimaseks päewakorra-punktiks, see on 9 päewakorra-punktiks wõtta awalikkude algkoolide seaduse muutmise seadus rahwaalgatuse korras. (H ä ä l e t a t a k s e.) See ettepanek on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Riigikogu läheb 1. päewakorra-punkti juurde.

2. Riigiametnikkude ja -teenijate palgaseadus — II lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **O. Strandman** (loeb): Riigiametnikkude ja teenijate palgaseadus.

Juhataja **K. Wirma**: Sõna on palunud rkl. Piiskar, aga ma ei tea mis asja kohta. (J. Piiskar (is.): Paragrahw esimese kohta.) Pealkirja kohta sõna ei soowita. Palun neid, kes pealkirja poolt on, kätt üles tõsta. (H ä ä l e t a t a k s e.) Pealkiri on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **O. Strandman** (loeb):

§ 1. Kõik sennimääratud riigiametnikkude ja -teenijate palgad lahutamatuks ühes elukalliduslisaga muudetakse 1. jaanuarist 1923 a. järgmiselt:

- I. Riigikogu esimees, Riigiwanem Mk. 50.000.—
- II. Ministrid, riigikontrolöör „ 36.000.—
- III. Riigikogu asjadewalitseja, riigisekretäär, ministri abid, riigiraudteede ülem, riigikontrolööri asetäitja „ 28.800.—
- IV. Riigikassa juhataja, otkoheste maksude peawalitsuse juhataja, aktiisi peawalitsuse juhataja, tolli peawalitsuse juhataja, tööstusosakonna juhataja, maa-korralduse peawalitsuse juhataja, metsade peawalitsuse juhataja, posti-telegraafi-telefoni peawalitsuse ülem, meriasjanduse peawalitsuse juhataja, riigiraudteede ülema abid, haridusministeeriumi teaduse- ja kunstiosakonna juhataja, kooliosakonna juhataja, riigi keskarhiwi juhataja, wangi-

majade peawalitsuse ülem, politsei peawalitsuse ülem, kriminaalpolitsei peawalitsuse ülem, omawalitsusajade peawalitsuse juhataja, administratiivajade peawalitsuse juhataja, välisministeeriumi nõunik, poliitiliste osakondade juhatajad, terwishoiu peawalitsuse juhataja, kontrollnõukogu liikmed	„	25.200.—	3. Riigikohtu liikmed ja prokuröör, kohtupalati prokuröör	„	32.400.—
V. Riigikassa juhataja abid, Tallinna tollivalitsuse ülem, kaubandus-tööstusministeeriumi kaubandusosakonna juhataja ja tööstusosakonna juhataja abid, teedeministeeriumi peainspektor ja tehnika osakonna juhataja, raudtee, veo-, liikumise- ja tee-ehitusosakonna ülemad, posti-telegraafitelefoni peawalitsuse ülema abid, maanteede walitsuse ülem, ehituspeawalitsuse juhataja, haridusnõunikud, kaitsepolitsei peawalitsuse ülem, hoolekande osakonna juhataja, töökaitse osakonna juhataja, loomaterwishoiu peawalitsuse juhataja, riigikontrolli peakontrollööri abid, maamõõdu ja hindamise walitsuse juhataja, riigi statistika keskbüroo juhataja, riigikontrolli keskraamatupidamise osakonna juhataja	„	21.600.—	4. Kohtupalati osakonna esimees	„	30.600.—
VI. Meriasjanduse peawalitsuse juhataja abi, riigiarhiivi juhataja, riigi raudteede arwe- ja varustusosakonna juhatajad	„	19.500.—	5. Kohtuministeeriumi kodifikatsiooni osakonna juhataja, rahukogu esimehed	„	28.800.—
Kohtunikud:			6. Riigikohtu abiprokuröör	„	27.000.—
1. Riigikohtu esimees	Mk.	36.000.—	7. Kohtupalati liikmed	„	25.200.—
2. Riigikohtu abiesimees, osakonna esimehed, kohtupalati wanem esimees	„	34.200.—	8. Rahukogu abiesimehed ja prokuröör	„	23.400.—
			9. Kohtupalati abiprokuröör ja ekspertiis kabinet juhataja	„	21.600.—
			10. Rahukogu alalised liikmed, kohtuministeeriumi kodifikatsiooni osakonna liikmed	„	19.800.—
			11. Kohtupalati ekspertiis kabinet juhataja abi, rahukogude abiprokuröör	„	19.000.—
			12. Tähtsamate asjade kohtuurijad	„	18.500.—
			13. Rahukohtunikud, kohtuurijad	„	18.000.—
			14. Lisarahukohtunikud	„	15.300.—

Kõigi teiste riigiametnikkude ja -teenijate palgad muudetakse järgmise wõrdlewa tabeli järele.

Aste	Sennine põhipalk ühes elukalliduse lisaga Mk.	Palk 1. jaanuarist 1923 a. Mk.
1.	10.800.—	18.000.—
2.	9.900.—	15.300.—
3.	9.000.—	13.500.—
4.	8.280.—	11.700.—
4-a.	—	10.800.—
5.	7.560.—	9.900.—
6.	6.840.—	8.700.—
7.	6.300.—	7.700.—
8.	5.760.—	6.800.—
9.	5.310.—	6.200.—
10.	4.860.—	5.800.—
11.	4.500.—	5.500.—
12.	4.140.—	5.300.—
13.	3.870.—	5.000.—
14.	3.600.—	4.800.—
15.	3.420.—	4.600.—
16.	3.240.—	4.500.—
16-a.	3.060.—	4.000.—
16-b.	2.880.—	3.700.—

16-c.	2.610.—	3.400.—
16-d.	2.340.—	3.200.—
16-e.	1.980.—	3.000.—
16-h.	810.—	2.880.—
16-i.	250.—	250.—

A. Jõeäär (sd.): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Minul oleks § 1 kohta kaks parandust: nimelt § 1 wälja jätta esimesest Rooma astmest Riigikogu esimees. Seda parandust põhjendaksin ma sellega, et Riigikogu esimehe paigutamine käesolewasse seadusse meie põhiseadusega wastolus on. Aruandja I lugemisel tähendas küll, et rahaasjanduse komisjon mingisuguseid muudatusi nendes palganormides ja paigutamistes ei olla teinud, kuid nii palju kui mul teada, oli eelarwe-komisjonis esimese astme alla paigutatud ainult Riigiwanem, ja Riigikogu esimees on rahaasjanduse komisjoni poolt sinna üles wõetud. Riigikogu esimehe palk on ette nähtud eriseaduses, mis Asutawa Kogu poolt omal ajal sai wälja antud. Selle seaduse § 2. on Riigikogu esimehe palk kindlaks määratud. Põhiseadus ei luba seda seadust muuta käesolewa Riigikogu kestwuse ajal, waid Riigikogu võib seda muuta ainult järgnewa Riigikogu kohta. Selles eriseaduses on ette nähtud, et Riigikogu esimees palka saab Wabariigi Walitsuse liigetega ühel määral. Käesolewas seaduses on aga Wabariigi Walitsuse liikmed II astmesse paigutatud. Nii et kui sellest eriseadusest kinni pidada, tuleks Riigikogu esimees I astmest wälja jätta ja II astmesse paigutada. Minu arwates oleks õigem tema nime selles seaduses sugugi mitte nimetada, sellepärast et kõigi Riigikogu liikmete palk wastawa eriseadusega lahendatud on. Teiseks paneksin ette palka, mis esimeses astmes ette on nähtud Riigiwanemale 50.000 marka, wähendada 36.000 marga peale samuti nagu teistelgi walitsuse liikmetel. Senni ajani on Riigiwanem, kes tõepoolest ka samasugune walitsuse liige on, nagu teised ministrid, ka nendega ühesuguse palga saanud. Peale palga on temal muidugi prii korter ühes sisseseadega. Peale selle on tema käsutada veel esitussummad. Minu arwates ei ole mingit põhjust pärast seda, kui juba kaks aastat niisugune wahekord maksnud on, kolmandal aastal seda muuta.

E. Martinson (sd.): Selle seaduse I lugemisel juhtisin mina tähelepanu selle peale, et on alamate astmete ametnikkude palgad mitu korda wähem kõrgendatud

kui ülemate ametnikkude palgad. Sellepärast ei hakka mina selle juures mitte pikemalt seda põhjendama. Teen ettepaneku wõtta wastu I—16 astmeni järgmised palganormid: I aste — 18.000.—, II aste — 16.500.—, III aste — 15.000.—, IV aste — 13.500.—, IV-a. — 13.000.—, V aste — 12.500.—, VI aste — 11.500.—, VII aste — 10.500.—, VIII aste — 9.500.—, IX aste — 8.500.—, X aste — 8.000.—, XI aste — 7.500.—, XII aste — 7.000.—, XIII aste — 6.500.—, XIV aste — 6.000.—, XV aste — 5.500.— ja XVI aste — 5.000.— Nende normide kohta wõidakse ütelda, et nad tõesti riigi eelarwet wäga suure summa wõrra koormawad. Ma olen seda õige täpisealt kalkulëerinud ja leidnud, et selle järele aastas rohkem maksta tuleks praeguse rahaasjanduse komisjoni ettepanekust 363 miljoni marga wõrra. Kuid kui on leitud wõimalus ülematele astmetele niipalju rohkem juurde panna, siis peaks olema üks neist, kas peab wõimalus leitama ka alamate astmetele wähemalt selgi määral juurde anda, nagu siin ette tõi, ehk jällegi kõikidele wähemal määral juurde lisama, ja kõrgemaid astmeid mitte nii wäga suurendama.

Peale selle panen mina ette haridusnõunikka V palgaastmest IV-sse üle wiia, see tähendab — teisel leheküljel, kolmandas reas maha kustutada sõna „haridusnõunikud“ ja esimese lehekülje 17 reas juurde lisada sõnadele „kooliosakonna juhataja“ — „haridusnõunik“. Seda ettepanekut võib sisuliselt põhjendada: haridusnõunikud haridusministeeriumis ei ole mitte need, mis koolinõunikud maakondades, waid nad on riigi kõrgemate haridusasjade sisulised juhatajad. Neid on üle riigi kõigest 3 isikut ja kui osakonna juhatajatel suurem wastutus on juhtimise ja administratiiv alal, siis on haridusnõunikul palju suurem wastutus sisulise hariduse tõstmise mõttes. Siamaani olid nad ühel astmel kooliosakonna juhatajaga.

Kolmandaks panen mina ette haridusministeeriumi majandusosakonna juhatajat paigutada V palgaastmesse — Rooma numbrite järele. See osakonna juhataja on käesolewas palgaseaduses hoopis wälja jätetud. Haridusministeeriumi majandusosakonna juhataja oli 1919 ja 1920 aastal sellesamas astmes, kus teised haridusministeeriumi osakondade juhatajad. 1921 aastal rahaministeeriumi juures olew palganormeerimise komisjon alandas

teda ühe astme võrra teistest haridusministeeriumi osakondade juhatajatest, kuid Wabariigi Walitsus ei kinnitanud seda otsust. Praeguses seaduses ei olegi seda osakonna juhatajat ette nähtud. Need on arwatawasti kawatsetud panna I-sesse — Araabia — astmesse, see on — 18.000 margalise palgaga, seega kaks astet allapoole kooliosakonna, kunsti- ja teaduseosakonna ja teistest juhatajatest. Kui seda tähele panna, et siin on isegi IV astmes mitmesugused peawalitsuse juhatajad, keda mitte nii väga tähtsaks ei saa pidada, siis igatahes oleks põhjendatud ettepanek, et haridusministeeriumi majandusosakonna juhatajat V-sse astmesse paigutada.

J. Piiskar (is.): Juba käesolewa seaduseelnõu esimesel lugemisel rõhutati mitmelt poolt, et uute palganormide juures on silmas peetud eeskätt kõrgemaid ametnikka, on nende palka tõstetud kahe võrra ja rohkemgi, selle wastu on aga alamad ametnikud, kelle palgad enne olid 3.000—4.000 wahel, pidanud leppima wäikse palgakõrgendusega, mis mõnel astmel ulatab natuke üle 800 marga, teistel astmetel 1.000—1.200 mk. ümber. Kui arwesse wõtta, et ka perekonna-abiraha nüüd märksa kitsamale alusele on seatud, see tähendab — maksetakse ainult lihaste laste pealt, siis tähendab see, et alamad, eriti suurte perekondadega ametnikud palgakõrgendust ei saa, waid otse selle wastu wõib nende palk madalamakski muutuda. Härra töö-hoolekandeminister tähendas küll eelmisel koosolekul, et neid olla mõned üksikud, aga ta ei toonud andmeid, kui suure protsendi need mõned üksikud wälja teewad. Pean kartma, et need mõned üksikud moodustawad õige tuntawa protsendi alamate ametnikkude hulgast. Kui oleks ühtlaselt läbi wiidud sarnane wäike palgakõrgendus, siis oleks seda wabandada ja põhjendada wõidud wähemalt sellega, millega harilikult niisugustel kordadel wälja tullakse, et ei ole raha, maksaksime hea meelega, aga ei saa. Siin ei ole aga ka seda näha. Sest kui on wõidud tõsta mõned palgad umbes kahekordseks, on kõrgendatud palkasid, mis olid tuntawalt üle elatismiinimumi, isegi üle kahekordse elatismiinimumi, siis peaks olema wõimalus tõsta ka neid palkasid, mis kaugeltki elatismiinimumini ei ulata, mis isegi uute normide järele waevalt poole elatismiinimumist wälja teewad. Kui arwesse wõtta, et ametnikud

juba hulk aega peale on käinud ja näidanud, kuidas sarnaste palkadega mitte ära elada ei saa ja omalt poolt üles on seadnud äärmiselt mõõdukad nõudmised, mis ei ulata elatismiinimuminigi alamatel astmetel, siis on seda imelikum, et ei walitsus ei ka walitsewad erakonnad Riigikogus ei ole tarwilikuks leidnud neid ettepanekuid tõsisemalt wõtta ja rahuldada. Sest eelneus esitatud normid jätawad tähele panemata kõik ametnikkude märgukirjad ja soowid. Ma tahan sellepärast esineda ettepanekuga, mis kõrgemate astmete palkasid wähendab, et ei saadaks ütelda, nagu pandaks riigile suured kulud peale.

Kuid enne, kui oma ettepaneku juurde minna esitan ma töö-hoolekandeministrile ja Wabariigi Walitsusele ühe küsimise. Neil päewil on riigiametnikkude ja teenijate liit pööranud Wabariigi Walitsuse poole ja ka Riigikogu rühmade poole soowiawaldusega, et kaalumisele wõetaks riigiametnikkudele ja teenijatele jõuluks ühe kuu lisapalga määramine, mis neid praeguste palganormide juures aasta lõpuks tekkinud raskustest üle aitaks. Ma soowiksin, et Wabariigi Walitsuse esitaja teataks, kas Wabariigi Walitsus on seda ettepanekut kaalunud ja kui ta seda on teinud, siis missugusele seisukohale ta selles asjas on jõudnud. Nüüd kus aasta lõpul on ka maksud maksta, on ametnikkude seisukord eriti terawaks, otse katastroofiliseks muutunud.

Minnes selle palgaseaduse § 1 juurde panen ma kõige pealt ette palgaastmete suhtes wäike muudatus ette wõtta. Nimelt on täiesti ülearune VI aste, mille alla kuulub wäike ametnikka, keda wäga hästi ühte ehk teise liiki wõiks paigutada. Samuti on näituseks ametnikkude ja teenijate 4-a aste, mille alla kuuluwad ainult 5 ametnikku, riigimaadeülemate abid, kes aga wäga hästi wõiksid olla 5-as palgaastmes. Niisama wõiks palgaastmed 16-a algades kummi 16-e-ni wõtta kokku 16-a astmeks. Niisamuti oleks ka waja mõned kokkutõmbamised kohtunikude palgajärgude juures, mida ma ettepaneku puhul nimeetan. Meie arwame, et riigiametnikud peaksid saama wähemalt palga, mis kindlustaks inimwäärilise ülespidamise, kõige minimaalsemaski ulatuses, see tähendab — elatismiinimumi piirideski. Siin on juba tähendatud, et elatismiinimumiks wõiks pidada umbes 7.000 kunni 7.500 marka. Seda silmas pidades teen ma ettepaneku wõtta 16-da a astme palgamääraks, see on endisel 16-a kummi 16-e kokku wõetud,

7.000 marka, ja sealt edasi igale astmele 500 marka juurde lisades kuni 1-se palgaastmeni, mis oleks siis 15.000 marka. Edasi 5-es ja 6-es Rooma numbritega tähendatud aste 16.000 marka, siis 4-as aste 17.000, 3-as aste 18.000, 2-ne aste 20.000 ja 1-ne aste 22.000 marka kuus.

Samuti teen ettepaneku ka kohtunikude palkades ette võtta vastavaid muudatusi. Riigikohtu esimees, kes on esimeses palgaastmes, panna ühele järjele Riigikogu esimehega ja Riigiwanemaga, tähendab määrata temale 22.000 marka. Teised astmed, nimelt järgmine teine aste oleks 21.600 marka, 3-as aste 21.200, 4 ja 5 aste kokku võtta ja neile määrata 20.800, 6 ja 7 kokku võtta ja määrata 20.400, 8 aste 20.000, 9 aste 19.600, 10 aste 19.200, 11 ja 12 aste kokku võtta 18.800, 13 aste 18.400, 14 aste 18.000. Tähendab kõik kohtunikkuude palgad tuleks mahutada 18.000 kuni 22.000 marga vahele, seega märksa ühtlasemalt kui senni, kus normid ulatasid 36.000 kuni 15.300 marga. On alamatele kohtunikkuudele, ma ütlen alamatele sellepärast, et nad tabelis alla poole on mahutatud, väike palgakõrgendus ette pandud eelnõus esitatud normidega võrreldes, ja seda nimelt sellepärast, et meie arvates ei ole rahukohutuniki samuti kui tähtsamate asjade kohtu-uurija ja rahukogu liikmed sugugi alamad, kui kohtupalati või Riigikohtu liikmed. Kuna Riigikohus arutab asju harilikult wormaalselt, teeb tegemist wormiliste küsimustega ja asjadega, mis eelmistes kohtuinstantsides juba on selgitatud, on palju elulisema tähendusega kodanikkudele, et alama astme kohtunikud seisaks ülesande kõrgusel, et nad oskaks asju korralikult üles võtta ja korralikult lahendada, ja sellega ära hoiaksid, et iga tühise asja pärast kohtuniku abituse tõttu ei tuleks käia läbi kõik kohtuinstantsid, kuni Riigikohtuni. Tuleb võimaldada alamate kohtunikkuude kohtadele asuda sarnastel isikutel, kes võiksid tõesti edukalt ja oma ülesande kõrgusel olles töötada. Seda sama põhimõtet on silmas peetud, nagu ma juba tähendasin ka ametnikkuude palkade juures, kus alamale ametnikkule võimaldatakse äraelamine ja kõrgematele ametnikkudele on ette pandud küll palgakõrgendus, aga mitte niisures ulatuses, nagu komisjoni ja Wabariigi Walitsuse ettepanekus. Meie leiame sarnase korralduse palju otstarbekohasema olevat, sest kui ühele maksta palka ainult elatismiinumini, siis ei ole

mingisugust vajadust ega õigust teistele nii mitu korda suuremat palka maksta. Kui leitakse, et kõrgemate ametnikkuude palk, kuigi ta kolmkorda teiste omast suurem, siiski liiga väike on, siis tõstetagu üldiselt palkasid, sest kolmkorda suurema palgasaaajal peaks ikkagi kergem olema ära elada, kui kolmkorda vähema palgasaaajal.

P. Keerdo (väljasp. rlm.): Esimesel lugemisel kandsin ette elatismiinumini, mille järele seletati, et praegune riigi rahaline seisukord ei lubawat elatismiinumini kõigile maksta, siis ei taha mina ka praegu selles ulatuses, tähendab, elatismiinumini suuruses palkasid ette panna, sest walitsewatel erakondadel on paremini teada, missugune riigi rahaline seisukord on. Teie määrata on ka meie maksupoliitika, mis on seisnud siiani selles, et maksud waesemate kihtide õlgadele on weeretatud, ja sellepärast on isenesest loomulik, et palkade kõrgendamisega, kui maksudemäärajaks jääb seesama enamus, ka maksumaksjate maksud tõusewad. Sellepärast ei panegi meie praegu ette mingisuguseid lõpulikku palganorme, waid teeme ettepaneku kuni riigiametnikkuude palkade lõpulikku lahendamiseni, kõige wäiksema elatismiinumini kindlustada kõikidele ametnikkuudele. Härra Strandman seletas eile küll siin, et vähemad ametnikud saawad selle palgaga läbi, nemad ei pruugi abiellu astuda. (O. Strandman (tõer.): Seda ei ole ma ütelnud.) Teie ütlesite, et vähemad ametnikud pole palju abielus, ja et kui nemad juba kõrgemat palka hakkawad saama, siis mõtelgu nad alles perekonna soetamise peale. Teen ettepaneku võtta palga alammääraks 7500 marka kuus. Ja kuna siin nii mitmel puhul on toonitatud riigi rasket seisukorda, siis paneme meie ka ette vähendada kõrgemate ametnikkuude palkasid. Kui teie ise põhjendate kogu aja, et riigi rahaline seisukord ei luba kõrgeid palku maksta, näidake siis nüüd, kas teil tõepoolest kallid on riiklised huwid, wõi tegutsete teie ainult lähemate klassiwendade seisukorra kindlustamiseks. Sellepärast teen ettepaneku 16. astme palkasid määrata sarnaselt, et nad kindlustaks elamiswõimaluse, see on 16 ja 16. a, b, c, d jne. määrata 7.500 marka. Kui siin võib olla tähendataks, et mõnel neist on mitmesugused natuurapalgad ehk, et nad täit tööjõudu ei kuluta, nagu metsawalhti-

del, kel korter jne., siin teen ettepaneku lisada paragrahwile järgmine märkus: „Kes peale palga natuuras tasu saawad, elk oma täit tööjõudu riigiteenistuses ei kuluta, neil arwatakse wastaw osa palgast maha.“ Samalt seisukohalt wälja minnes tõsta astmeid nii, et 1. aste oleks 9100 marka. Mis puutub kohtuametnikkude palkadesse, siis oleks 14. järgu palk 10.000 marka ja nõnda edasi kuni 11.300 margani. Rooma numbritega äratähendatud palgaastmed oleks meie ettepanekus 12.000 marka. Riigiwanemale ja Riigikogu esimehele, edasi riigikontrolöör saaks 11.300 marka, riigisekretäär jne. 10.900 marka, tähendab selles wahekorras, et wiiendast astmest alates igaihe astme wahe oleks 100 marka. Kui see ettepanek ei rahulda, siis wõite ju tulla lähemal ajal uute palgakõrgendustega, mida meie saame kahtlemata niisugusel korral toetama, kui maksupoliitikat uuele alusele seatakse. Panen seepärast ette seda paragrahwi minu poolt esitatud reaktsoonis wastu wõtta.

Wälisminister A. Hellat: Walitsuse nimel teen ettepaneku IV. Rooma numbriga äratähendatud astmes sõnade järele „administratiiwasjade peawalitsuse juhataja“ juurde wõtta „wälisministeeriumi osakondade ja informatsiooni büroo juhatajad“ jne. Teine ettepanek on juurde lisada VI. palgaastmes sõnad: „ja wälisministeeriumi büroode juhatajad“.

J. Jaakson (rhw.): Kohtuametnikkude palkade asjus teen järgmise ettepaneku: Tõsta ühe astme wõrra ja määrata palgaks rahukogu abiesimehele ja prokurööridele 25.200 marka, mis wastab 7. astmele, kohtupalati abiprokuröörile 23.400 marka. (8-a), rahukogu alalistele liigetele 21.600 marka ja rahukogude abiprokurööridele ja tähtsamate asjade kohtuuriijatele 19.800 marka.“ Põhjendused selleks oleksid järgmised: kohtunikkuude palga wahekord on ikka olnud sisse seatud teatawate juhtnööride järele. Tähtsamate kohtade peal, kus suuremad kriminaal- ja tsiwiilasjad arutusel, on ikka olnud head wilunud juriidilised jõud, ja neile on tarwilik suuremate palkade määramine. Käesolewal korral palgamääramise juures ei ole see arwesse wõetud. See sündis sellepärast, et kohtunikkuude palgad olid walitsuse poolt nõnda moodi kindlaks määratud, nagu nad on ette pandud, ainult kõige alamatel astmetel, rahukohtunikkuudele ja kohtuuriijatele olid

määratud vähemad palgad, nende palgad tõsteti komisjoni poolt. Selle tõttu muutus palkade wahekord ülematel ja alamatel astmetel sarnaseks, mis ei ole mitte wastuwõetaw ja sellepärast tuleks eeltähendatud kohtunikkuude palkasid tõsta, seda enam, et meil just nende kohtade peale, mida ma siin ette panin, on tingimata tarwilik wilunud jõudusid leida ja sellepärast on tarwilik neile ka wastaw palk maksta.

A. Anderkopp (töer.): Ma tahtsin kõige pealt lugupeetud Riigikogu liikme härra Jõeäär'ile wastata. Tema leidis, et Riigikogu esimehe palga äärmääramine olewat põhiseadusega wastolus. Minu arwates oleneb terve küsimus sellest, kas tahetakse selles seaduses niisugust palka määrata. Kui Riigikogu esimehele niisugune palk just siin ei määrata, siis, minu äranägemise järele, on Riigikogu esimehe palk juba ette ära otsustatud. (W a h e l h ü ü e.) Ega siin wahetamisest jutt pole, ma räägin põhimõtetest. — Asi on iseenesest lihtne. Riigikogu poolt maksmapandud Riigikogu liigete palgaseaduses on öeldud, et Riigikogu esimees saab palka, nagu Wabariigi Walitsuse liikmed. Põhiseaduse põhjal seisab Wabariigi Walitsus koos Riigiwanemast ja ministritest, ja kui teie siin määrate kindlaks Riigiwanema palga, siis loomulikult on sama palk iseenesest ka maksew Riigikogu esimehe kohta. Minu arwates ei ole siin midagi põhiseaduse wastast.

Üldiselt aga palganormide juures peatades on minul au meie rühma nimel teatada, et meie rühm neid palganorme kaugegtki normaalseks ja ideaalseks ei loe ja wõib olla, et aeg tuleb, kus meie riigikassa seisukord paraneb ja kus meie riigiametnikkuude nõudmisi palgaalal rohkem suudame rahuldada. Praegusel ajal, kus meie walitsuse koormat ühes teiste rühmadega kandma peame, ei saa meie teistsuguste oletustega rehkendada, kui nendega, mida riigikassa wõimalused praegu kätte annawad ja sellepärast on loomulik, et meie walitsuse ettepanekut toetama saame ja toetama peame. Kõik need ettepanekud, mis äärmiselt pahemalt poolt on tehtud, on täiesti selgusetu. Seal on kõiksuguseid summasid ette pandud, kuid seda, kui palju see riigikassale maksmata läheb, ei ole tarwilikuks peetud mitte ütelda. Siin on tegemist aga sadade miljonitega ja sennikaua, kui sealt poolt

mitte ei ole näidatud riigikassale teed, kuidas need summad sisse võtta, kuidas tema ära elada võib, senni kaua kui nende ettepanekute tegijate poolt ei ole tahetud wastutust oma õlgadele võtta riigi rahalise seisukorra eest, ei saa meie nende ettepanekute poolt mitte hääletada. Meie peame nende võimaluste juurde jääma, mis riigikassa meile praegu annab ja nende summadega tuleb ka walitsusel opereerida.

J. Tõnisson (rhw.): Austatud Riigikogu liikmed! Esiolgu palgaseaduse eelnõust on välja jäetud ülikooli kuraator, ülikooli rektor, professorid ja teised ülikooli õpejõud. Nii kuidas erateel kuulen, on kawatus ülikooli professorite ja teiste õpejõudude palkasid kindlaks määrata eriseaduses. Sellega võib täiesti päri olla, sellepärast et seal on täiesti erilisi olusid, mida siin üldises palgaseaduses mitte kindlaks ei saa määrata. Sellejuures pean mina aga rahwaerakonna rühma nimel soowi awaldama, et see eriseadus tõesti võimalikult pea esitataks ja Riigikogus läbi wiidaks. Sest ülikooli õpejõudude seisukord on väga raske. Meil on ometi kõige kõrgemalt kvalifitseeritud jõud ülikooli koondatud. Nemad peawad tööd tegema, mille peawad võimalikult lahedad ainelised eeldused olema, kui see töö peab wiljakaks jääma. Nüüd ei saa aga ülikooli jõud isegi mitte lahedasti ära elada, sellest kõnelemata, et teadusliku töö abinõude muretsemine nendelt palju rohkem nõuaks, kui nad woiwad välja anda. Kirjanduse muretsemine, kõiksuguste uuemate teadusliste tööde omandamine on tarwilik just sellepöolest, et meil ülikooli raamatukogus ei ole mitte uuemat teaduslikku kirjandust nii suures walikus, et professorid oma eraraamatukogu ei peaks alaliselt täien-dama. Ülikoolimeeste puhtsüdamliste teadete järele ei saa nemad kuidagi wiisi muidu omale teaduslikku kirjandust muretseda, kui peawad oma ja perekonna suutäisi õige kokku hoidma. (J. Piiskar (is.): Kas riigiametnik ei pea seda tegema, kui tahab omale riiet muretseda?!) Ma ei kõnele ju mitte riigiametnikkude palgakõrgenduse wastu. Kui Teie natuke kannatate, siis kuulete, ma kõnele selle kohta kah. Kui Teie minu mõtteid jälgida saate, siis ei hüüa Teie ilma mõtteta sõnu waele.

Sellepärast, kui meie tahame tõesti oma ülikooli tarwiliku kõrguseni wiia, siis peame selle kõige wiljakama, kõige

produktiivsema teadusliku töö kvalifitseeritud jõudude eest hoolitsema. Selles mõttes pean ma rahwaerakonna rühma nimel tungiwalt soowima, et haridusministeerium ja Wabariigi Walitsus katsuksid võimalikult ruttu eriseadust esitada ja katsuksid tõesti selle eriseaduse välja-töötamisel arwesse võtta neid erilisi nõudeid ja olukordi, milles peawad töötama ülikooli õpejõud.

Muidu on nüüd palgaseaduse eelnõu asjus tõesti raske wastu waielda nendele soowidele, mis siin pahemalt poolt pal-kadetõstmise kohta on tehtud. Tõesti, ma olen awalikult juba sel ajal, kui see seaduseelnõu walitsuse poolt esitati, tähelpanu selle peale juhtinud, et alama astme ametnikkudel ja isegi keskmiste astmete ametnikkudel, kus meil nüüd ametnikka just kõige rohkem, on palga-normid tõesti nii madalad, et päris hästi ära elada ei saa ja see mõjub kahtlemata ka töowiljakuse peale. Isiklikult oleksin mina tõesti ja ka meie rühm selle poolt, et meie neid normisid tõstaksime. Nagu aga siin juba tööerakonna rühma esitaja seletas, peame arwesse wõtma riigikassa seisukorda. Meie ei wõi seda lihtsa hääletamisega ära otsustada, ilma et meie tõuswate kulude katteks ka allikaid leiaks. Meie seisame niiwõrd wälise mõju all ning tahame ikkagi seda korda saata, mis ka teistele meeldiks. Siin ei saa teisiti, kui peab tahes wõi tahtmata kokku hoidma. Isiklikult olen ma selles arwamises, et see kokkuhoidmine ei tohiks kaua kesta. Kui meie waatame riigiametnikkude seisukorda, siis näeme, et laialistes ringkondades on praeguste palganormide juures tõesti puudus käes. Ka uute normide maksmapanemisega ei parane see seisukord palju, sellepärast et perekonna-abiraha väheneb. Kui meie tahame oma walitsemise aparati tõesti töowiljakuse ja töö edukuse poolest tõsta, siis peame meie katsuma riigiametnikka ning -teenijaid aineliselt paremale järjele tõsta. Hirmus eeskuju on meil õieti silma ees Wene ajast, kus oli palju riigiametnikka ja -teenijaid, kes aga nii wähe palka said, et head jõud sagedasti riigiteenistusest eemale põgenesid. Inimesed, kes seal teenisid, olid alati hädas ning awateleti puuduse ning häda läbi kurjale teele. Ei taha nüüd seda ütelda, et halbade palkade tõttu oleks korruptsioon ametnikkude keskel laiali lagunenud, kuid meie teame seda, et kui hädaseisukord inimesi sunnib, siis ei jää nemad sagedasti mitte õigele

teele. Sellepärast on juba tarwilik, et meie katsume ametnikkude ja kuuteenijate seisukorra aineliselt nii kõrgele wiia, et nad tarwiliku läbisaamisega wõiksid elada ning töötada. Meie eelarwe suurus ning läbistikku otsekoheste ja kaudsete maksude koormat arwesse wõttes wõib ütelda, et walitsemise aparadi peale rohkem kulutada wõimalik ei ole. Sellepärast arwan mina, et praeguesitatud palgaseadus on õieti ainult üks osa neist seadusandlistest töödest ja wõtetest, millega meie peame oma walitsemise aparadi korraldama. Õieti oleks pidanud eelkäima ministriumide korraldamine ja mitte üldise walitsemise aparadi kujundamise seadus. Riigivalitsuse ja walitsuse asutuste ülesannete wõi funktsioonide korraldus peaks õieti niisuguse seisukorra looma, et meie vähema jõukultusega kõiki ülesandeid saaksime paremini täita, kui praegu. Meie peame niikaugemale jõudma, et kõik paralleelsed, ühesõnaga kõik üleardused asutused kaoksid! Meie peame püüdma, et riigiasutuste wahekord kui ka töö niisuguseks kujuneb, et seal mitte ilma asjata jõudu ei kuluks. Kokkuhoidmise abil wõiksimelgi saada, et vähem hulk riigiametnikka ja -teenijaid teeks sellesama töö ära, mis nüüd paarkümmend tuhat inimest teewad. Ühtlasi tuleb aga silmas pidada seda, et kui meie tahame vähema arwu ametnikkudega läbi saada, siis peawad ametnikud rohkem tööd tegema. 6 tunniga ei tee teie mitte seda tööd ära, mis oleks tarwis teha, wõi muidu peame ametnikkude arwu nii suureks jätma, nagu ta praegu on. Omal ajal, kui mina walitsuses olin, määrasime 7 tundi tööajaks; see kisti aga maha ja mindi kuue tunni peale tagasi. Tehtagu mis tahes, kuid nii kaugemale ei saada mitte, et ametnik ametisse tulles kohe silmapilk saab täie jõuga tööle hakata, juba psühholoogiliselt on see wõimata ja ikka läheb natukene aega tuulde. Tulewad kõiksugused jutud ja kõned, isegi teejoomine wahela. On ka niisuguseid nähtusi, et kõiksuguseid informatsiooni-andmisi on niipalju, et selle peale suurem hulk ametnikkude aega ära kulutatakse. Asjaajamine on wiimasel ajal nii paberliseks läinud, et inimesed ei saa maal, wõi nõndanimetatud prowintsis, oma asju mitte aetud, waid peawad Tallinna sõitma, et siin paluda ja peale käia. Sarnane asjaajamine wõtab ametnikkudelt palju aega ära, nende jõudu kulutatakse ekstensiivselt. Kui nüüd weel töö-

aeg lühikene on, siis ei oska ette kujutada, et 4-tunnilise ajaga, kus kindlasti tööd tehakse, wõimalik oleks intensiivselt ja wiljakalt töötada. Teie ei saa oma ülesandeid mitte nii täita, et teie wõiksite loota, et töötegijate inimeste arw endiseks jääb ja teie nendele palka tõsta wõite. Kui teie ei taha demonstratiivselt käeliigutust teha ja demagoogiliselt oma heatahtlikkust ametnikkude vastu näidata, siis teie suuremat palka praegustel oludel lubada ei saa! Nõnda keerutame meie selles nõiarings ja ei leia teed, kuidas wälja pääseda. Minu arwates on aga lugu nii, et see wäheneg aeg, mis tööpäew nüüd lühem on, ei kosuta kedagi inimest. Oma isikliku äranägemise järele wõin ma ütelda, et töö ei tapa kedagi. See jutt, et rohkem kui 6 tundi ametnikkude ajast töö peale kulutada ei tohi, ei ole põhjendatud. Sest meie inimesed ei oska weel oma ülejäänud aega kultuuriliselt ära tarwitada. Kui meil tööd tehakse kahes osas lõunawaheajaga, kas wõi 8 tundi, siis ei tapa see weel kedagi, aga küll wõiksimelgi saame ametnikkudele mitukümmend protsenti kõrgemat palka maksta. Ma usun, et nad siis õnnelikumad on. Sest nad saawad siis oma lapsi kaswatada ja oma perekonna eest tarwiliselt hoolitseda. Inimesed wõiwad tõesti rohkem tööd teha, ilma et see neid tapaks. Praegu aga, kus tahetakse wõimalikult lühikene tööaeg läbi wiia ja wõimalikult kõrge palk, ei kuula meie riigikassa sõna. Sellepärast arwan mina, et seda palgaseadust wastu wõttes see meil ikkagi ajutine palgaseaduse eelnõu on. (J. Luiga (tõer.): Meie põlwele jätkub.) Noh, see Teie põlw on siis küll õige lühikene! Mina aga ütlen, et selle seaduse iga ei kesta mitte üle kahe aasta. (J. Luiga (tõer.): Inimesed wõiwad ära.) Tühi jutt on see. Meie ei saa ometi omaks wõtta, et nagu dr. Luiga oma spetsialiteedi alusel arwab, meie inimesed kõik degenerandid on! (N a e r.) Meie wõime palju rohkem tööd teha ja palju paremini tööd teha, kui senni! Wiimastel nädalatel ja kuudel, kus see palgaseaduse eelnõu Riigikogu rahaasjanduse komisjonis arutusel oli, on õige mitmel pool, iseäranis ajakirjanduses ja ametnikkude koosolekutel, asja arutatud ja kõiksuguste märgukirjadega seda küsimust sõelutud ja lahendada katsutud. On ikka rõhutatud, et kõige riigistawamad ollused meie riigiteenistuses pannakse liig raske katsumise alla, kui nendele mitte ei

wõimaldata inimesewäärilist ülespidamist. Kahtlemata on see olulikum nõnda. Just alamatel astmetel, kus palgamäärad nii madalad, on kalduwust punaste poole määrgata. Alamad ametnikud seletawad seda ise puhtsüdamlikult. Wõtame ametniku, kellel on isegi riigi korter, — see on odawam, — ta saab 4500—4700 marka kuus. Sealt wõetakse 700 marka korteri peale, siis küte, walgustus. Ja järele jääb 1500 marka, tuhat wiissada marka! Sellega peab nüüd ametnik ära elama, kui ta perekond on neljahingeline: mees, naine ja wanemad. Sarnases olukorras peab tööd tegema hommikust õhtuni, aga mitte 6 tundi. Sest sellega ei suudeta midagi teenida. Ütelge nüüd, kas peawad need inimesed weel riigiustawad, kannatlikud olema?! See loob meeoleolu, mis riigi huwidega sugugi kokkukõlas ei ole. Sellepärast oleks tarwis, et mitte ei hakataks peale tehnilise palgamääramisega, waid asja sisuliselt parandama hakataks! Selleks, et ametnikud kõrgemat palka hakkaksid saama, on waja: 1) hea riiklise aparadi korraldus, 2) töökorra lihtsustamine, nõnda et wõimalikult wäikese ajaga palju tööd ära saadaks teha, 3) wõimalikult wäike ametnikkude arw ja 4) wõimalikult kõrge palk. Mina usun, et kui nende juhtnõtete järele talitatakse, siis meie wõiksime alamate ja keskmisel astmel olewate ametnikkude, — kus nende arw mõnisteistkümmend tuhat on, — palku tõesti niipalju tõsta, et nende töö tasutud oleks ja nad wääriliselt saaksid elada. Sellepärast hääletame meie küll selle seaduseelnõu poolt, aga waatame tema kui ajutise abinõu peale, mis palgalolusid praegusel momendil katsub korraldada. Ühtlasi peame meie tõsiselt eeltöödele asuma, et wälja töötada seadust, mis täielikult rahuldaks ametnikkude nõudeid ja ühtlasi ka meie riigikassat ei koormaks. Meie peame rohkem tööd tegema!

A. Jõeäär (sd.): Lugupeetud Riigikogu liikmed! Riigikogu liige härra Anderkopp arwab, et ettepanek käesolewast palgaseadusest Riigikogu esimees wälja jätta — tuleks tagasi liikata ja leiab, et üks minu poolt ettetoodud põhjendus, nimelt see, et sarnasel korral käesolew palgaseadus wastollu satub põhiseadusega mitte küllalt õige ei olla. Ma peaksin siin juures tähendama, et käesolewa seaduse pealkiri juba iseenesest ära määrab, et selles Riigikogu esimeest mitte nimetada ei wõi, sest pealkiri kõneleb riigiamet-

nikkude ja -teenijate palgaseadusest. Riigikogu esimees ei ole riigiametnik, waid on Riigikogu liige, wõib walitud saada ainult Riigikogu liikmete hulgast ja käesolew seadus ei reguleeri mitte Riigikogu liigete palkasid. Sellepärast oleks ebakohane, kui Riigikogu esimehe nimi sisse jääks. Edasi pean tähendama, et see wäide täiesti õige on, et Riigikogu esimehe ja Riigikogu liikmete palgad ripuwad ära riigiametnikkude, kohtunikkude ja walitsusliigete palkadest, see kõneleb aga minu ettepaneku wastuwõtmise poolt. Kui käesolew seadus sarnasel kujul vastu wõetakse, nagu tema siin praegu esitatud, siis saaks Riigiwanem kõrgema palga, kui teised walitsuse liikmed. Wastawa eriseaduse põhjal peab tema aga saama ühesuuruse palga walitsuse liigetega. Siis tekiks küsimus, missugust palka siis Riigikogu esimees hakkab saama? Siin juures wõiwad arwamised lahku minna. Härra Anderkopp arwab, et Riigikogu esimees peaks saama selle walitsuse liikme palga, kes kõige rohkem saab, seda wõib aga ka teistwiisi seletada. Wastawas eriseaduses on öeldud, et Riigikogu esimees Wabariigi Walitsuse liigetega ühesuuruse palga saab. Seadus anti omal ajal wälja muidugi selle eeldusega, et see palk kõigil ühesuguseks jääb. Kui selles aga seotud on Riigikogu esimehe palk paljuses nimetatud walitsuse liigete palgaga, oleks omawoliline seletada, et Riigikogu esimees wõiks ainsama walitsuse liikmega ühesugust kõrgemat palka saada. Sellepärast oleks aga tarwis, et ka minu ettepaneku teine osa saaks vastu wõetud ja Riigiwanemale ühesuurune palk teiste walitsuse liigetega määratud.

Siis ei tuleks juristidel selle keerulise küsimuse lahendamiseks oma päid wae wata. Ei ole ka tõepoolest vähematki wadjadust Riigiwanemale kõrgemat palka määrata.

Loodan, et Riigikogu enamus minu ettepanekuga ühineb, sest üks suurem rühm tegi walimistel wäga tagajärjerikast kihutustööd riigiametnikkude suurte palkade arwustamisega, mida wähendata töötati, et riiki majanduslisest kokkulangemisest ja kodanikka kõrgetest maksudest päästa. Kui üldse suurtest palkadest juttu olla wõib, siis wõiks ainult ministrite palkasid suurteks nimetada, sest Asutawa Kogu lõnu poole, kui walimiskihutustöö täies hoos oli, olid esimese

järgu riigiametnikkude palgad kõigest 2100 marka kuus, ühes elukalliduse lisaga olid sel ajal ministrite palgad 11.000 marka kuus. Kui Riigikogu kokku astus, tõsteti nende palka vähendamise asemel 18.000 marga peale kuus. Nüüdsetele suurendatud palkadele tahetakse veel 100% võrra juurde lisada. Ja seda leitakse mõnele ikka veel vähe olevat ning Riigiwanemale tahetakse peale esituskulude ja korteriraha 50.000 marka kuus määrata. Mina arwan, et sarnane suurendamine küll millegagi põhjendatud pole, ja need kes lubasid suuri palkasid vähendada, peaks siin oma lubamist teostama. Sellepärast kordan oma ettepanekut, esiteks: 1. astmest Riigikogu esimees välja jätta, teiseks, Riigiwanema palkaks määrata niisama palju, kui teistele walitsuse liigetele, nimelt 36.000 marka kuus.

Töö-koolekandeminister Chr. Kaarna: Austatud Riigikogu liikmed! Oleks muidugi soowitaw, et kõik palgaseadused ühel ajal Riigikogule esitataks, need ühel ajal läbi waadataks ja wastu wõetaks. Kuid teatawasti oli Wabariigi Walitsusel tahtmine lõpulikult palkasid kindlaks määrata eelarwega, millele täielikud koosseisude eelnõud juurde lisati arwates, et Riigikogu nad wanal aastal läbi waatab ja maksma paneb. Et aga eelarwe läbiwaatamine wiibinud on ja ka koosseisud 1. jaanuariks läbi waatamata peawad jääma, siis loomulikult tuli walitsusel esineda palgaseadusega, kõige pealt riigiametnikkude ja -teenijate palgaseadusega, mis nüüd arutusel on. Teiseks on edasi saadetud walitsuse poolt õpetajate palgaseaduse muutmise eelnõu. Väljatöötamisel haridusministeeriumis on praegu ülikooli õpejõudude palgaseadus, mis ka lähemal ajal Riigikogule esitatakse. Sellega olen ma wastanud härra Tõnisson'ile, kes arwamist awaldas, nagu oleks ülikooli õpejõudude palkade korraldamine siinmapaari wahetele jäänud. See ei ole mitte nõnda, waid wastaw eriseadus antakse lähemal ajal Riigikogule ära. Riigikogu liige härra Piiskar küsis, missugune on walitsuse seisukoht selle kohta, et ametnikkudele lisatasuks ühe kuu palk antakse. Pean ütleva, et käesolewal aastal said kõik riigiametnikud ja -teenijad 13. kuu palga lisatasuna kätte. Hiljuti on aga ametnikud soowi awaldanud, et neile uuesti ühe kuu palk lisaks antaks. Seda ametnikkude nõudmist ei ole walitsus mitte wõimalikuks pidanud täita, sest et riigi rahaline seisukord seda mitte ei

luba. Uued palgakõrgendused hakkawad ju warsti maksma.

Nüüd oleks mul teha paar muudatust walitsuse nimel selle eelnõu juurde. Esimene oleks see, et Rooma VI. astmesse saaks paigutatud haridusministeeriumi majandusosakonna juhataja. Teiseks, walitsus on tarwilikuks tunnistanud tööministeeriumi töökaitse osakonnale uusi ülesandeid peale panna, muuseas korteriküsimuse lahendamine, nõnda, et osa nendest ülesannetest, mis senni küllalt edukalt lahendamist ei leidnud, lähemal ajal tööministeeriumi kätte peawad minema. Sellepärast, arwesse wõttes tööala laiendamist töökaitse osakonnas, tuleks töökaitse osakonna juhataja Rooma V. astme alt Rooma IV. alla kanda, missuguse paranduse walitsuse nimel teen.

Juhataja K. Wirma: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja O. Strandman: Kõige pealt on siin härra Jõeäär'i parandus. Siin on juriidilisest küljest räägitud, on öeldud, et Riigikogu esimehele palgamääramine põhiseaduse wastu käib. Sellekohases põhiseaduse paragrahwis on täpi pealt öeldud, et Riigikogu liikmed saawad sõiduraha ja tasu, mille suurus määratakse kolme aasta peale kindlaks ja mida Riigikogu wõib muuta ainult järgnewate Riigikogu koosseisude kohta. Siin ei ole Riigikogu esimehest, waid Riigikogu liikmetest jutt. Kui oleks öeldud, et Riigikogu esimees Riigikogu liigetega ühetoolist palka saaks, siis meie tema palka muuta ei wõiks. Kuid Riigikogu esimehe palk ei ole põhiseaduses ära määratud. Mina vähemalt saan põhiseadusest teisiti aru ja arwan, et Riigikogu käed täiesti lahti on ja meie Riigikogu esimehele wõime määrata niisuguse palga, missugust tahame, sidudes seda walitsuse liigete palkadega, wõi ka teistsugust palka määrates. See on üks asi. Mis puutub Riigikogu esimehe ja Riigiwanema palkade suurusesse, siis oli niisugune wahekord senni maksmas, et Riigikogu esimees selle tõttu, et ta ka komisjonide koosolekute eest palka sai, seda olen mina saanud, seda on ka härra Kukk saanud — sai Riigikogu esimees rohkem palka, kui Riigiwanem. Praegu leiti, et see seisukord loomulik ei ole, et nemad peaksid ühesuurust palka saama. Et praeguse palgaseaduse põhjal enam Riigikogu esimees komisjoni tasu ei saa, sellepärast on siis ka arwatud kumbagile 50.000

marka kuus maksta. Ma pean tähendama, et see teeb $\frac{1}{4}$ weneaegselt kuberneril palgast wälja. Kuberneril olid niisama esitussummad, ka prii korter ja walgustus, wist ka üksikud teenijad. Kas see palju wõi wähe on, see on nüüd Riigikogul endal otsustada. Mis puutub rkl. härra Martinson'i ettepanekusse, siis on siin terve rida parandusi haridusministeeriumi alal. Riigikogus on alati haridusministeeriumi ametnikud kaitset leidnud, ka siis, kui Wabariigi Walitsus teistsuguste ettepanekutega on tulnud. Seda ei saa heaks kiita. Komisjoni nimel ei saa mina härra Martinson'i ettepanekuga ühineda. Mis puutub rkl. Piiskar'i parandustesse, siis tahawad need palgaseadust uuele alusele seada. Neid on mitu korda ka komisjonis hinnatud ja on nad seal tagasi lükatud. Sellepärast ei ole minul õigust ka nendega ühineda. Siis on pikk ettepanek härra Keerdo poolt, mis ka palgaseaduse teisele alusele seab. Ka sellega ei saa ma ühineda. Mis puutub wälisministri poolt tehtud ettepanekusse, siis pean tähendama, et komisjoni nimel ka ühineda ei saa, sest et see komisjonis arutusel ei olnud, aga pean tähendama, et siin on ainult teised nimed antud samadele ametitele. Nagu meil kõigil teada, on wälisministeerium ümberloomisel, siis oleks ka loomulik, et wälisministri parandused wastu wõetaks. Rkl. Jaakson'i poolt on ettepanek tehtud kohtunikude palkade kohta. Ma pean tähendama, et kohtunikude palgad olid arutusel palkade määramise komisjonis. Rahaasjanduse komisjon neid täpisealt arutanud ei ole, aga siin on igatahes uus redel, mis walitsuse redelile wastu käib. Minul ei olnud võimalust uut redelit läbi arutada ja nõnda ei saa ma ka isiklikku seisukohta selle kohta wõtta. Ei saa ka komisjoni nimel nendega ühineda. Siis on ka walitsuse ettepanek haridusministri majandusosakonna juhataja kohta. Nagu ma juba ütlesin härra Martinson'i ettepaneku puhul, ei ole ka see ettepanek komisjonis arutamisel olnud ja sellepärast ei saa ma komisjoni nimel temaga ühineda. Siis on ettepanek, et töökaitse osakonna juhatajat kõrgemasse liiki wiia. See ettepanek oli komisjonis arutusel, aga seal lükati ta tagasi.

Juhataja K. Wirma: Faktiliseks märkuseks on sõna rkl. Martinson'il.

E. Martinson (sd.): Ma teatan, et meie haridusministeeriumi eelarwe alam-

komisjonis need parandused oleme wastu wõtnud, mida ma siin haridusministeeriumi kohta esitan. See komisjon õieti on moodustatud peaaegu kõikidest riikimadest ja parandused wõeti ühel häälel wastu. Peale selle teatan ma faktiliseks märkuseks, et mina tegin ettepaneku majandusosakonna juhatajat V. astmesse panna, aga mitte VI. astmesse, nagu Wabariigi Walitsus seda ette on pannud.

Juhataja K. Wirma: Faktiliseks märkuseks on sõna rkl. Jõeäär'il.

A. Jõeäär (sd.): Härra aruandja seletas, et põhiseaduse § 51 põhjal Riigikogu liikmete tasu suurus on ära määratud, mitte aga Riigikogu esimehe tasu suurus. Selle kohta pean nii palju tähendama, et Asutawa Kogu poolt põhiseaduse § 51 põhjal on 11. detsembril 1920 a. wastu wõetud eriseadus Riigikogu liikmete palkade kohta, kus paragrahw teises Riigikogu esimehest ja mitte kellegist muust on kõneldud. Nimelt on selle, põhiseaduse § 51 põhjal wäljaantud eriseaduse § 2. öeldud, et Riigikogu esimees saab palka Wabariigi Walitsuse liigetega ühel alusel. Sellepärast on siis ka selle eriseaduse põhjal leitud tarwilik olewat eriti just ka käesolewa Riigikogu kestwuse ajaks Riigikogu esimehe palka ära määrata ja on arusaadaw, et seda seadust ei saa muuta ilma põhiseaduse rikkumata.

Juhataja K. Wirma: Parandustest on ette pandud järgmised: rkl. Jõeäär'i poolt... (Juhataja kõlistab ja palub rahu.) Ettepanek on rkl. Jõeäär'i poolt, wälja jätta 1. astmes Riigikogu esimees ja 50.000 asemele wõtta 36.000 marka.

Teine ettepanek on rkl. Martinson'i poolt kolmes eriosas:

„1) Haridusnõunikud üle wiia V-dast palgaastmest IV-dasse, see on 2. lehekülje 3-das reas maha kustutada sõna „haridusnõunikud“ ja 1. leheküljel 17. reas sõnade järele „kooliosakonna juhataja“ juurde lisada sõna „haridusnõunikud“;

2) 2. leheküljel 9. rea lõpul juurde lisada sõnad „haridusministeeriumi majandusosakonna juhataja“;

3) 3-dal leheküljel olewas palgatabellis 1. kuni 16. astmeni palk järgmiselt wastu wõtta:

Aste.	Palk 1. jaanuarist 1923 a. Mk.	Aste.	Palk 1. jaanuarist 1923 a. Mk.
1.	18.000.—	9.	8.500.—
2.	16.500.—	10.	8.000.—
3.	15.000.—	11.	7.500.—
4.	13.500.—	12.	7.000.—
4-a.	13.000.—	13.	6.500.—
5.	12.500.—	14.	6.000.—
6.	11.500.—	15.	5.500.—
7.	10.500.—	16.	5.000.—
8.	9.500.—		

Järgmine on rkl. Piiskar'i ettepanek:

„I.	22.000.—
II.	20.000.—
III.	18.000.—
IV.	17.000.—
V—VI.	16.000.—

1.	15.000.—	10.	10.500.—
2.	14.500.—	11.	10.000.—
3.	14.000.—	12.	9.500.—
4.	13.500.—	13.	9.000.—
5.	13.000.—	14.	8.500.—
6.	12.500.—	15.	8.000.—
7.	12.000.—	16.	7.500.—
8.	11.500.—	16-a-e.	7.000.—
9.	11.000.—		

Kohtunikud.

1.	22.000.—	9.	19.600.—
2.	21.600.—	10.	19.200.—
3.	21.200.—	11—12.	18.800.—
4—5.	20.800.—	13.	18.400.—
6—7.	20.400.—	14.	18.000.—
8.	20.000.—		

Siis on rkl. Keerdo ettepanek:

„Rooma numbritega astmetes:
I välja jätta „Riigikogu esimees“
ja palk 12.000 mk.

II	11.300.—
III	10.900.—
IV	10.700.—
V	10.500.—
VI	10.400.—

Kohtunikud.

1.	11.300.—	8.	10.600.—
2.	11.200.—	9.	10.500.—
3.	11.100.—	10.	10.400.—
4.	11.000.—	11.	10.300.—
5.	10.900.—	12.	10.200.—
6.	10.800.—	13.	10.100.—
7.	10.700.—	14.	10.000.—

Riigiametnikkude ja teenijate palgatabel:

1.	9.100.—	9.	8.200.—
2.	9.000.—	10.	8.100.—
3.	8.900.—	11.	8.000.—
4.	8.800.—	12.	7.900.—
4-a.	8.700.—	13.	7.800.—
5.	8.600.—	14.	7.700.—
6.	8.500.—	15.	7.600.—
7.	8.400.—	16.	7.500.—
8.	8.300.—	16-a, b, c, d, e ja h — à	7.500.—

16-i välja jätta.

Märkus. Ametnikkudel ja teenijatel, kes peale palga veel naturas tasu saavad, ehk oma täit tööjõudu riigiteenistuses ei kuluta, arwatakse wastaw osa rahapalgast maha.“

Rkl. Jaakson'i ettepanek kohtunikkude palkade kohta:

„1) rahukogu abiesimeestele ja prokurööridele	25.200.—
2) kohtupalati abiprokuröörile	23.400.—
3) rahukogude alalistele liigetel	21.600.—
4) rahukogude abiprokuröörile ja tähtsamate asjade kohtuuriijatele	19.800.—

Siis on välisministri ettepanek: „IV Rooma numbriga äratähendatud astmes maha kustutada kolmandast reast sõnad „nõunik ja poliitil. osak.“ ja asemele kirjutada „välisministeeriumi osakondade ja informatsiooni büroo juhatajad“. Siis on teine ettepanek välisministeeriumi poolt, et VI võtta „välisministeeriumi büroode juhatajad“.

Siis on Wabariigi Walitsuse ettepanek ümber paigutada V astmest IV-d a. alla enne sõnu „kontrollnõukogu liikmed“ sõnad „töökaitse osakonna juhataja“ ja Rooma VI-da juurde lisada veel „haridusministeeriumi majandusosakonna juhataja“.

Ma kawatsen hääletamisele panna kõige pealt rkl-te Piiskar'i, siis Keerdo ja Martinson'i kolmas ettepanek, mis tabelid täies ulatuses muudab, sest nende ettepanekute wastuwõtmisega langeksid teised ettepanekud ära wõi saaksid põhjalikult muudetud ja selle järele tuleksid need ettepanekud iseseiswalt hääletamisele. Selle hääletamise korra wastu keegi ei waidle, siis asun hääletamisele. Kõige pealt rkl. Piiskar'i ettepanek, nii nagu ma

ette kandsin. (Hääletatakse.) Suur enamus on vastu — sellega on see ettepanek tagasi lükatud.

Nüüd panen rkl. Keerdo ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Suur enamus on vastu — sellega on see ettepanek tagasi lükatud.

Siis palun neid, kes on rkl. Martinson'i Araabia numbritega astmete muutmise poolt, nimelt I aste oleks 18.000 ja 16 5.000, kätt üles tõsta. (Hääletatakse.) Enamus on vastu — sellega on see ettepanek tagasi lükatud.

Edasi tuleb hääletamisele rkl. Martinson'i esimene ettepanek, et V-st palgaastmest tõsta IV palgaastmesse haridusnõunikka. (Hääletatakse.) Wastu on suur enamus. Sellega on see parandus tagasi lükatud.

Edasi on rkl. Martinson'i teine parandus, mille kohta on ka Wabariigi Walitsuse ettepanek, nimelt et haridusministeeriumi majandusosakonna juhatajat paigutada V astme alla. Walitsuse ettepanek on, et teda paigutada VI astme alla. (Siseminister K. Einbund: Mis juhataja?) Haridusministeeriumi majandusosakonna juhataja. Ta tuleks paigutada V astme alla. Praegu ei ole teda siin üldse sees, on seadusest välja jäänud. (Hääletatakse.) Wastu on enamus — sellega on see parandus tagasi lükatud. (Hääletatakse Wabariigi Walitsuse ettepanekut paigutada majandusosakonna juhataja VI astme alla.) Wastu on üksikud — sellega on see ettepanek vastu võetud.

Nüüd on rkl. Jõeäär'i ettepanek jätta välja I astmest sõnad „Riigikogu esimees“. Teine ettepanek „I aste 50.000 asemele võtta 36.000“. Kas ollakse korraga hääletamise poolt. (A. Jõeäär (sd.): Palun lahus hääletada.) Panen esimesena hääletamisele ettepaneku, et tekstist välja jätta sõnad „Riigikogu esimees“. Palun neid, kes on selle ettepaneku poolt, kätt üles tõsta. (Hääletatakse.) Enamus on selle vastu — sellega on see ettepanek tagasi lükatud.

Siis palun neid, kes on selle poolt, et I astmes saaks „50.000“ asemel võetud „36.000“. (Hääletatakse.) Enamus on vastu. Sellega on see ettepanek tagasi lükatud.

Järgmine on rkl. Jaakson'i ettepanek teha kohtunikkude palgaastmetes need muudatused, mis ma juba ette kandsin.

(Hääletatakse.) Mul on raske otsustada. (Hääletatakse, loetakse hääli.) Rkl. Kana, kas Teie ka hääletate wõi mitte? (Naer.) Palun rahu. Ettepanek on saanud poolt 22 häält, vastu — 31 — sellega tagasi lükatud.

Nüüd panen hääletamisele välisministri ettepaneku IV-das astmes sõnade järele „administratiivwasjade peawalitsuse juhataja“ võtta „välisministeeriumi osakondade ja informatsiooni büroo juhataja.“ (Hääletatakse.) Ettepanek on nähtawa enamusega vastu võetud.

Siis on välisministri teine ettepanek, VI Rooma astmesse juurde lisada „välisministeeriumi büroode juhatajad“. (Hääletatakse.) Ettepanek on nähtawa enamusega vastu võetud.

Siis on weel ettepanek ümber paigutada V astniest IV astmesse sõnad „töökaitse osakonna juhataja“. (Hääletatakse.) Ettepanek on nähtawa enamusega vastu võetud. Sellega on siis vastu võetud neli parandust. Panen § 1 hääletamisele nende parandustega, mis vastu on võetud. (Hääletatakse.) Wastu on vähemus. Sellega on § 1 vastu võetud.

Aruandja **O. Strandman** (loeb): § 2. Riigiametnikkudele ja -teenijatele makstakse palk järgmiselt:

a) § 1-s määratud suuruses neile, kelle teenistuskohd on Tallinnas, Nõmme alewis, Narwas, Narwa-Jõesuus, Wasknarwas, Tartus, Walgas, Harju maakonnapolitsei linnaümbruse jaoskonnas, Petseris, Petseri maakonnas ja narooatagustes waldades;

b) 5% vähem neile, kelle teenistuskohd on teistes linnades ja alewites peale selle paragrahwi p. a all nimetatute;

c) 10% vähem neile, kelle teenistuskohd on mujal, peale selle paragrahwi p. p. a ja b nimetatud kohtade.

Sisuliselt siin muudatusi ette võetud ei ole, on ainult muudetud redaktsiooni, mis ära oleneb eile wastuvõetud perekonna-abiraha seadusest. Redaktsioon on juba redaktsiooni komisjoni poolt läbi waadatud.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 2 on nähtawa enamusega vastu võetud.

Aruandja O. Strandman (loeb): § 3. Peale palga antakse riigiametnikkudele ja -teenijatele veel järgmised lisandused ja tasuta hõlbustused:

a) kewade- (ülestõusmise) ja jõulupühiks ühekordne lisatasu poole kuu palga suuruses kumbagil korral kõigile riigiametnikkudele ja -teenijatele, kes wahet pidamata kummi ülemahnimetatud pühadeni vähemalt 6 kuud riigiteenistuses olnud;

b) kaitsepolitsei ametnikkudele ja teenijatele 25% palgast lisapalka kuus;

c) korter ühes tarwiliku sisseseade, kütte ja walgustusega Riigiwanemale, Riigikogu esimehele ja välisministrile;

d) korter ühes kütte ja walgustusega, kui korteriruumid teenistuskoha juures olemas: Riigikogu asjadewalitsejale, riigisekretäärile, Riigiwanema adjutandile, Toompea lossi komandandile, sama lossi walitsejale, tolliametite ülematele, samade ametite laewade ja ladude ülewaatajatele ja motoristidele, riigi põllutöö katsejaama juhatajale ja tema assistendile, tulitornide ülewaatajatele, Harku kolonii ametnikkudele ja teenijatele, posti-telegraafi asutuste ülematele, kõigile riigiasutuste kojameestele, ahjukütjatele, autojuhtidele ja kutsaritele ning iga keskasutuse (ministri kantselei ja ministeeriumide peawalitsused ning osakonnad) ühele käskjalale ja aktsiisi peawalitsuse piirituse ja wiinaladu ülematele, wiinameistritele, masinistidele, katiakütjatele;

e) wastawate keskasutuste juhatajate korraldusel ja eelarwe piirides — riidewarustus;

f) maakonna metsaülematele küttepuid 1 kantsüld ahju ja pliidi peale, kuud mitte rohkem, kui 3 kantsülda aastas;

g) eelarwe piirides ja wastawate erimääruste põhjal riigimaade ringkonnawalitsejatele, metskondade ametnikkudele ja teenijatele korter ühes kütte, walgustuse ja tarwiliste kõrwalhoonetega.

P. Keerdo (väljasp. rlm.): Esimese paragrahwi wastuwõtnisel liikkas Riigikogu enamus tagasi kõik need parandused, mis oleksid kindlustanud ka wäiksemate ametnikkude elamiswõimalust. Praeguses paragrahwis tahetakse aga ühe kilii ametnikkudele eesõigustatud seisukorda anda. Nimelt räägitakse § 3 p. b, et kaitsepolitsei ametnikkudele ja teenijatele antakse peale palga 25% lisapalka kuus. Mispärast see kiht nii eesõigustatud seisukorda on seatud, seda ei ole siin mitte se-

letatud, aga wist sellepärast, et nad nii wäga agaralt on tööliste organisatsioone ja töölisteliikumist taga kiusanud ja on protowseerinud kõiksugu protsesse tööliste wastu jne. Nähtawasti nende teenete eest tahetakse nendele nüüd kõrgemat palka määrata. Ma arwan, et kui ei leidu wõimalik olewat kõikidele vähematele ametnikkudele palkasid tõsta, siis neile ametnikkudele, keda üldse tarwis ei ole, nendele juba ammugi niisugust palka ei peaks määratama.

Edasi p. c räägib, et korter ühes tarwiliku sisseseade, kütte ja walgustusega Riigiwanemale, Riigikogu esimehele ja välisministrile. Minu arust praegu, kus, eriti Tallinnas, korterikriis suur on, ei ole meil mingisugust tarwet määrata neile riigiametnikkudele, kes wastuwõetud uue palganormiga iseenesest küllalt suure palga saawad, veel prii korterit. Riigiwanem oma 50-e tuhandega peaks ikka ise juba suutma omale korterit ülewal pidada, ja need lossid, mis praegu nende tarwitada on, wõiks teisteks otstarbeteks ära kasutada, näituseks korterikriisi lahendamiseks. Teen ettepaneku § 3-s p. p. b ja c wälja jätta.

Siseminister K. Einbund: Austatud Riigikogu liikmed! Rkl. Keerdo juhtis siin tähelpanu selle peale, et kaitsepolitsei ametnikud saawad palgaseaduse järele 25% kõrgemat palka, kui teised ametnikud. Juhiksin tähelpanu selle peale, et osa sellest paragrahwist, mis puudutab kaitsepolitseid, on puhtwormilistel põhjustel siia sisse wõetud, ja see paragrahw ei wõimalda neile kõrgemat palgasaamist kui teistelegi politseiametnikkudele. Teatawasti välispolitsei ametnikud saawad peale palga, mis seaduses ette nähtud, veel eriseaduse põhjal riidewarustust, umbes samasugusel alusel, kui sõjawäelasedki. Kriminaalpolitsei ametnikud saawad selle riidewarustuse wastawa rahatasu näol, samuti kaitsepolitsei. Sest teatawasti kriminaal- ja kaitsepolitsei ametnikkudel ei ole sunduslik wormiriiete kandmine ja tegelikult nad wormi ei kannagi. See protsendiline palgakõrgendus teeb umbkaudselt selle summa wälja, mis teised riide kujul saawad.

Juhataja K. Wirma: Lõpusõna on aruandjal.

Aruandja O. Strandman: Ei tarwita.

Juhataja **K. Wirma**: Rkl. Keerdo poolt on ettepanek tehtud § 3-s pp. b ja c välja jätta. (J. Piiskar (is.): Lahus hääletada.) Nõutakse lahus hääletamist. Palun neid, kes on selle poolt, et p. b välja jääks, kätt üles tõsta. (Hääletatakse.) Enamus on selle vastu. Sellega on see ettepanek tagasi lükatud. Palun neid, kes on selle poolt, et p. c välja jäetaks. (Hääletatakse.) Enamus on selle vastu. Sellega on kõik ettepanekud tagasi lükatud. Palun neid, kes on § 3 wastuwõtmise poolt komisjoni poolt ettepanud kujul, kätt üles tõsta. (Hääletatakse.) Wähemus on vastu. Sellega on § 3 vastu wõetud.

Aruandja **O. Strandman** (loeb): § 4. Riigikogu liigetele, kes käesolewas seaduses ettenähtud kohtadel teeniwad, makstakse wastawa asutuse poolt selle seaduse järele palka ainult siis, kui nad Riigikogu liikme tasu ei wõta.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Wähemus on vastu. Sellega on § 4 vastu wõetud.

Aruandja **O. Strandman** (loeb): § 5. See seadus ei ole maksew kaitsewägede, piiriwalwe, wälisesituste, ülikooli õpejõudude, koolinõunikkude ja õpetajate palkade kohta.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Wähemus on vastu. § 5 on vastu wõetud.

Aruandja **O. Strandman** (loeb): § 5-a. Kunni Riigikogu poolt 2. detsembril 1921 a. wastuwõetud riigiteenijate ametisõitude tasuseaduse („Riigi Teataja“ nr. 113 — 1921 a.) muutmiseni maksetakse kõigile neile riigiametnikkudele ja -teenijatele, kes praeguse palgaseaduse põhjal palka saawad, päewarahad 1922 aasta palganormide järele.

Ma pean siin tähendama, et see paragrahw pärast juurde tuli, nimelt sellepärast, et sõidurahad määratakse palga järele. Kuid et nüüd palgad kõrgendatud, tuleksid sõidurahad väga kõrged ja kunni sõidurahade seadus ei ole veel läbi waadatud, tegi walitsus ettepaneku, et sõidurahad wana palga järele määrata, millega ka rahaasjanduse komisjon ühines. Siis teen ettepaneku seda paragrahwi mitte nimetada 5-a, waid 6, sest ma teen pärast ettepaneku seda seadust vastu wõtta ilma redaktsiooni komisjoni andmata, ja siis

teen veel redaktsioonilise paranduse klambrites juurde lisada ka seaduse number 237.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 6 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja **O. Strandman** (loeb): § 7. See seadus hakkab maksma 1. jaanuarist 1923 a.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Wastu on vähemus. § 7 on vastu wõetud. Seega on käesolew seadus II lugemisel vastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

3. Piiriwalwe wäljaminekute katmiseks eelkrediidi määramise seadus — II lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **A. Kerem**: Rahaasjanduse komisjoni soowil on siin ette pandud seaduse pealkirjas järgmine redaktsiooniline parandus vastu wõtta: nimelt asetada sõna „seadus“ pealkirja algusest pealkirja lõpu, nii kõlaks pealkiri järgmiselt: „Piiriwalwe wäljaminekute katmiseks eelkrediidi määramise seadus.“

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Wähemus on vastu. Pealkiri on vastu wõetud.

Aruandja **A. Kerem** (loeb): § 1. Määratakse siseministeeriumile piiriwalwe ülewalpidamise kulude katmiseks eelkrediiti 20 miljonit marka.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Wastu on vähemus. Seega on § 1 vastu wõetud.

Aruandja **A. Kerem** (loeb): § 2. § 1. tähendatud eelkrediit kaetakse siseministeeriumi 1923 aasta eelarwega piiriwalwe peatükis.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Wastu on vähemus. Seega on § 2 vastu wõetud.

Aruandja **A. Kerem** (loeb): § 3. See seadus hakkab maksma 1. jaanuarist 1923 a.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Wastu on vähemus. Seega on § 3 vastu wõetud, ja ühtlasi kogu seadus II lugemisel vastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

4. Perekonna-abiraha seadus Rahaasjanduse komisjoni aruandja **O. Strandman** (loeb): Perekonna-abiraha seadus.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Pealkiri on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja O. Strandman: Ma pean Riigikogule teatama, et see seadus on redaktsiooni komisjoni poolt läbi waadatud, ning on tehtud temas üksikud parandused, mida ma siin ette kannan iga üksiku paragrahwi juures (loeb): § 1. Kõigile riigiametnikkudele ja -teenijatele ning rahwawäelastele, kes vähem, kui 12.000 marka kuus palka saawad, maksetakse 1. jaanuarist 1923 a. alates nende ülespidamisel olewate lihaste laste pealt toetusraha kuid iga üksiku palgasaaja palga ja toetusraha kogusumma ei wõi tõusta üle 13.500 marga kuus.

Märkus 1. Riigiametnikkudeks ja -teenijateks loetakse selle seaduse järele kõiki neid, kes teeniwad riigi kodanliste wõi sõjawäeasutuste koosseisudes ettenähtud kohtadel. Rahwawäelasteks loetakse kõik sõjawäelased, ameti ja auastme peale waatamata.

Märkus 2. Riiklised asutused ja ettevõtted woiwad neile oma teenistuses olewatele kuupalgalistele töäjõududele, kelle teenistus ja palgamäärad koosseisus ettenähtud wastawate ametnikkude wõi teenijate teenistuse ja palgamääradega ühised on, maksta toetusraha laste pealt wiimastega ühisel alusel.

Märkus 3. Selle seaduse alla ei kuulu riigiametnikud ja -teenijad ning rahwawäelased, kelle teenistuskohd on väljaspool wabariigi piire.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 1 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja O. Strandman (loeb): § 2. Toetusraha maksetakse palgasaajale lihaste laste pealt kunni 18 aasta wanaduseni, tegelikult töowõimetute laste pealt aga wanaduse peale waatamata.

Märkus: Tegelikult töowõimetuteks loetakse neid, kes oma tegelikust töowõimetest vähemalt 75% on kaotanud.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 2 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja O. Strandman (loeb): § 3. Toetusraha maksetakse iga lapse pealt kuus:

a) 800 marka neile, kelle teenistuskohd on Tallinnas, Nõmme alewis, Narwas, Narwa-Jõesuus, Wasknarwas, Tartus, Walgas, Harju maakonnapolitsei linnaümbruse jaoskonnas, Petseris, Petseri maakonnas ja narowatagustes waldades;

b) 600 marka neile, kelle teenistuskohd on teistes linnades ja alewites, peale selle paragrahwi p. a all nimetatute.;

c) 400 marka neile, kelle teenistuskohd on mujal, peale selle paragrahwi p.p. a ja b nimetatud kohtade.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 3 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja O. Strandman (loeb): § 4. Toetusraha ühe ja sama aja eest maksetakse ainult ühest riigiasutusest.

Kui lastewanemad mõlemad riigiteenistuses on, loetakse lapsed selle ülewalpidamisel olewateks, kes neist suuremat palka saab. Ühesuuruse palga saamise korral loetakse lapsed isa ülewalpidamisel olewateks.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 4 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja O. Strandman (loeb): § 5. Toetusraha maksetakse selle asutuse poolt, kelle teenistuses palgasaaja on.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 5 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja O. Strandman (loeb): § 6. Wabariigi Walitsusele antakse õigus määrata perekonna-abiraha riigiasutustes ja ettevõtetes teeniwatele päewatöölisetele erinormidega, wõi selle maksmist lõpetada.

Märkus: Uute normide maksmahtkamiseni saawad päewatöölised perekonna-abiraha endisel määral ja endisel alusel.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) § 6 on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Aruandja O. Strandman (loeb): § 7. Töö-hoolekandeministrile antakse õigus, kokkuleppel wastawate ministri-

tega, otsustada kõiki perekonna-abiraha seaduste põhjal palgasaajate ja ametasutuste vahel kuni 31. detsembrini 1922 a. tekkinud küsimusi ja lahkarwamisi, eriti rahuldada perekonna-abirahaga Riigikogu poolt 27. juunil 1922 a. („Riigi Teataja“ nr. 82 — 1922 a. seadus nr. 47) wastuwõetud perekonna-abiraha seaduse üldise mõtte järele neid palgasaajaid, kes 1922 aasta teisel poolel kogu aja wõi üksikute kuude eest perekonna-abirahast ilma on jäänud:

a) ametiasutuste ja ettevõtete koosseisude iseäralduste tõttu;

b) perekonna-abiraha nõudmise awaldamiseks wõi õiguse tõendamiseks seaduses määratud tähtaegade möödalksmise pärast;

c) perekonna-abiraha seaduse § 3 ettenähtud kitsenduse — teise seadusjärelise ülespidaja olemasolemise tõttu.

Märkus. Selle paragrahwi p. e all nimetatud palgasaajatest wõib perekonna-abirahaga rahuldada ainult neid, kelle perekonnaliigete teised seadusjärelised ülespidajad olid aineliselt wõi terwisliselt kehwas seisukorras wõi olukorras, kus neilt ülespidamise nõudmine kas täiesti wõimatu wõi iseäraliste raskustega seotud oli.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 7 on nähtawa enamuslega wastuwõetud.

Aruandja **O. Strandman** (loeb): § 8. Eelmise paragrahwi põhjal määratawad perekonna-abirahad tasutakse selle asutuse poolt, kus palgasaaja teenistuses oli, palkade krediidist.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 8 on nähtawa enamuslega wastuwõetud.

Aruandja **O. Strandman** (loeb): § 9. Kontrollnõukogule antakse õigus tööhoolekandeministri arwamist ära kuulates, tagasi nõudmata jätta palgasaajatele ekslikult wäljaantud perekonna-abirahasid juhtumistel, kus tagasimaksmine palgasaaja ainlise kitsikuse tõttu raskendatud on wõi kus abirahaandmine perekonna-abiraha seaduse üldise mõtte järele põhjendatud oli.

Märkus 1. Maha kustutada ei wõi nõudmisi palgasaajate wastu: a) kes perekonna-abiraha ühede ja samade perekonnaliigete pealt ühe ja sama aja eest enam kui ühelt asutuselt wälja on nõutanud ja

b) kes kuritahtliselt, ebaõigete dokumentide põhjal, perekonna-abiraha on saanud.

Märkus 2. Kontrollnõukogu otsuste kohta perekonna-abiraha nõudmise mahakustutamise asjas ei ole maksew Riigikohtu seaduse § 17 p. e. („Riigi Teataja“ nr. 82/83 — 1919 a.).

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 9 on nähtawa enamuslega wastuwõetud.

Aruandja **O. Strandman** (loeb): § 10. 1. jaanuarist 1923 aastast kaotawad oma maksuse:

1) Wabariigi walitsemise ajutise korra § 12-a põhjal 4. aprillil 1921 a. maksmapandud („Riigi Teataja“ nr. 25 — 1921 a. seadus nr. 17) riigiraudtee teenijate palkade määruse § 5.

2) Riigikogu poolt 27. juunil 1922 a. wastuwõetud („Riigi Teataja“ nr. 82 — 1922 a. seadus nr. 47) perekonna-abiraha seadus.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Wähemus on wastu. § 10 on wastu wõetud. Sellega on käesolew seadus üksikute paragrahwide kaupa wastuwõetud. Panen selle seaduse lõpuhääletamisele. Sõna on hääletamise motiwide kohta rkl. Piiskar'il.

J. Piiskar (is.): Et käesolew perekonna-abiraha seadus on märksa kitsama ulatusega, kui praegumaksew sellekohane seadus, ja määrab palju wäiksemad abiraha normid, kui senni makseti, mispärast ta ei tähenda seadusandluses mitte edasi, waid otse tagurpidimekut ja et kõik meie ettepanekud seda seadust parandada ning awaramaks teha, on tagasi liukatud, siis hääletab meie rühm selle seaduseelnõu wastu. Selle seaduse tagasilükkamisega jääksid aga püsima need wäärnähtused, mis maad on leidnud makswa seaduse § 3 lõpuosa käsitamisel, nimelt teise seadusjärelise ülespidaja kindlaksmääramisel. Kuid need küsimused tulewad lahendada eriseadusega ja nimelt perekonna-abiraha muutmise seadusega, mille esitamiseks siis aeg on, kui käesolew seadus tagasi liikutakse ning endine seadus maksma jääb.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Wähemus on wastu. (Hüüded kohtadelt: Palume ära lugeda. Hääletatakse, loetakse hääli.) Wastuwõtmise poolt on 35

häält, vastu 21, sellega on seadus lõpuhääletamisel vastu võetud.

Aruandja O. Strandman: Nagu mul au oli teatada, on käesolevas seaduses redaktsioon juba tehtud, sellepärast teen ettepaneku seda seadust maksma panna ilma redaktsiooni komisjoni kätte andmata.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Vastu on vähemus, sellega on otsustatud käesolevat seadust maksma panna, ilma redaktsiooni komisjoni kätte andmata.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

5. Rahwawäelaste ja nende perekondade pensioni-seaduse muutmise seadus — III lugemisel. Riigikaitse komisjoni aruandja **A. Anderkopp** (loeb): Rahwawäelaste ja nende perekondade pensioni-seaduse muutmise seadus.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Pealkiri on nähtawa enamusega vastu võetud.

Aruandja A. Anderkopp (loeb): Rahwawäelaste ja nende perekondade pensioni-seaduse („Riigi Teataja“ nr. 26/27 — 1920 a.) § 11 muudetakse järgmiselt: sõnade asemel „wõiwad kahe aasta jooksul pärast wäeosast lahkumist“ lugeda „wõiwad wiie aasta jooksul pärast wäeosast lahkumist“.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Seaduse sisu on nähtawa enamusega vastu võetud. Panen seaduse lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Seadus on nähtawa enamusega lõpuhääletamisel vastu võetud.

Aruandja A. Anderkopp: Kuna käesolew seadus lühikene ning redaktsioonilisi parandusi ette näha ei ole, teen ettepaneku seda seadust maksma panna ilma redaktsiooni komisjoni kätte andmata.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Sellega on otsustatud nähtawa enamusega käes-

olewat seadust maksma panna ilma redaktsiooni komisjoni kätte andmata.

Et järgmise päewakorrapunkti kohta aruandjat kohal pole, ja Riigikogu juba 2 tundi koos istunud on, siis kuulutan $\frac{1}{4}$ tunnilise waheaja.

Waheaja algus kell 7.25 min.

Peale waheaga algab koosolek kell 7.40 min.

Koosolekut juhatab abiesimees **K. Wirma.**

Sekretäri kohal sekretäär **T. Kalbus.**

Juhataja K. Wirma: Riigikogu läheb päewakorras edasi.

6. Pärandusmaksu muudatuse seadus — III lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **A. Kerem:** Pärandusmaksu muudatuse seadus.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on pealkiri vastu võetud.

Aruandja A. Kerem (loeb):

Pärandusmaksu muudatuste seaduse II osa („Riigi Teataja“ nr. 89 — 1922 a., seadus nr. 65) muudetakse järgmiselt:

Pärandusmaksu seaduse („Riigi Teataja“ nr. 67/68 1920 a. nr. 198) § 31 p.p. 1, 2, 3, 4 ja 5 tähendatud hindamised muudetakse järgmiselt: hindamised, mis on tehtud Wene rublades kunni 24. weebuarini 1918 a. loetakse Eesti markades ja kaswataakse Tallinna linna VI politseijaoskonna piirkonnas 60. kordseks, Tallinna muus osas, Tartu ja Pärnu linnas 50. kordseks, mujal 40. kordseks. Hindamised, mis on tehtud peale 24. weebuarini 1918 a. kunni 2. maini 1919 a. Wene rublades, Ida ehk Saksa markades kaswatakse Tallinna VI politseijaoskonna piirkonnas 20. kordseks, Tallinna muus osas 15. kordseks, mujal 10. kordseks. Hindamised, mis on tehtud Eesti markades peale 2. maid 1919 a. kunni 1. maini 1920 a. kaswatakse Tallinnas linna VI politseijaoskonna piirkonnas 3. kordseks, Tallinna muus osas, Tartu ja Pärnu linnas 2. kordseks, mujal $1\frac{1}{2}$ -kordseks.

Märkus 1. Juhtumisel, kui seaduslik hindamine tõuseb maksja arwates üle tõelise kinniswara wäärtuse, on maksja õigustatud nõudma kohalise maksuinspek-

tori ümberhindamist waranduse üleminekul; ümberhindamine sünnib selle nõudja kulul.

Märkus 2. Andmed hindamiseks kogub maksuinspektor linna arhitekti ja linna hindaja kaasabil. Nimetatud isikud saavad töötasuks $\frac{1}{4}\%$ edasikaebatud hindamisest. Tasu ei või olla mitte alla 1.000 m. ega tõusta üle 5.000 marga ja tuleb enne hindamist maksta otsekoheste maksude peawalitsuse deposiiti.

Märkus 3. Saadud materjaal esitatakse komisjonile, kelle koosseis on liikumata waranduste maksuseaduses kindlaks määratud. Komisjoni poolt tehtud hindamine võetakse maksustamise aluseks.

Märkus 4. Kaebtused hindamiskomisjoni otsuste vastu antakse sisse otsekoheste maksude peawalitsusele ehk otsekoheste maksude peakomiteele rahaministeeriumi juures alluwuse järele. Otsekoheste maksude peakomiteele alluvad asjad ainult sel juhtumisel, kui maksumma tõuseb üle 50.000 marga.

Märkus 5. Otsekoheste maksude peawalitsuse ehk otsekoheste maksude peakomitee otsuse peale võib Riigikohutusse edasi kaebada ühe kuu jooksul otsuse kättesaamise päewast arwates, kus juures kaebtused edasikaebatava instantsi kaudu sisse antakse.

Märkus 6. Kui linnades või alewites asuwate kinniswarade ehitused tule läbi häwitatud on, siis võetakse maksustamise aluseks kas aktis ülesantud hind või kohalise omawalitsuse poolt tehtud krundi hindamine ja nimelt missugune neist suurem on.

Juhataja K. Wirma: Panen seaduse sisu hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduse sisu vastu wõetud. Panen pärast kolmandat lugemist terve seaduse lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seadus lõpuhääletamisel vastu wõetud.

Aruandja A. Kerem: Teen ettepaneku seadus maksma panna ilma redaktsiooni komisjoni andmata.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on see ettepanek vastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

7. Wäljamaalt sisseweetawate kaupade tollimärkidega warustamise seadus — III lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **A. Kerem** (loeb): Wäljamaalt sisseweetawate kaupade tollimärkidega warustamise seadus.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on pealkiri vastu wõetud.

Aruandja A. Kerem (loeb): § 1. Kaubaomanikud, kellel kauplustes ehk kauplemise otstarbeks tollimärkidega mitte warustatud wäljamaa kaubad, mis rahaministri poolt tolliseadustiku põhjal wäljaantud määruse ja nimekirja järele tollimärkidega warustatud peawad olema, on kohustatud tähendatud kaupadid tollimärkidega warustama aja jooksul 1. juulist kuni 31. detsembrini 1923 a.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 1 vastu wõetud.

Aruandja A. Kerem (loeb): § 2. § 1-ses tähendatud kaupade tollimärkidega warustamise korral wõiwad tolliasutused kaubaomanikult nõuda wastawaid tollikwiitungid selle tõenduseks, et nende kaupade pealt tollimaks õiendatud.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 2 vastu wõetud.

Aruandja A. Kerem (loeb): § 3. § 1-ses tähendatud kaupadega, mis 1. jaanuariks 1924 a. alates ilma tollimärkideta leitakse, talitatakse kui salakaubaga tolliseadustiku põhjal.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 3 vastu wõetud. Panen pärast III lugemist seaduse lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seadus lõpuhääletamisel vastu wõetud.

Aruandja A. Kerem: Teen ettepaneku seadus maksma panna ilma redaktsiooni komisjoni andmata.

Juhataja K. Wirma: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek vastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

8. Õnnetujuhtumiste pensionide lisamaksu seadus — III lugemisel. Töökaitse komisjoni aruandja **L. Johanson** (loeb): Õnnetujuhtumiste pensionide lisamaksu seadus.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on pealkiri wastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** (loeb): § 1. Wabariigi kodanikkudele, kes saavad pensioni töökaitse-seaduse §§ 372—491 ja §§ 509—771 (sead. kogu XI k. 2 jagu 1913 a. väljaanne) ja teedeseaduse §§ 612—718 (sead. kogu XII k. 1 jagu 1916 a. väljaanne) põhjal praegustes wabariigi piirides töötanud või töötawates ettevõtetes ettetulnud õnnetujuhtumiste puhul, määratakse 1. jaanuarist 1923 a. alates lisamaksu pensioni juurde, kunni nemad wabariigi piirides elawad.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 1 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** (loeb): § 2. Lisamaksu määratakse ainult niisuguste pensionide juurde, mis määratud tööjõu kaotuse eest 35 või rohkem % suuruses, kas ühe ehk mitme õnnetujuhtumise läbi kokku.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 2 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** (loeb): § 3. Lisamaksu suurus wastab summale, mille wõrra pension on vähem meeste-rahwale 48.000 ja naisterahwale 36.000-margalisest aastapalgast määratawast pensionist.

Kunni pensionäär weel alla 15 aasta wana, wõetakse aastase palga asemele lisamaksu väljaarwamisel wastawalt 50% ülaltähendatud summast, 15 kunni 17 aastastele pensionäridele — 65%.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 3 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** (loeb): § 4. Lisamaksu makstakse igakuuliselt

isiku ehk asutuse poolt, kes selle seaduse § 1 tähendatud seaduste põhjal on kohustatud pensioni maksma.

Lisamaksu määramisest teatab see isik, ehk asutus pensionäärile kirjalikult.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 4 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** (loeb): § 5. Lisamaksude peale laiendatakse kõik § 1 tähendatud seadused ja nende põhjal wäljaantud määrused.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 5 on nähtawa enamusega wastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** (loeb): § 6. Wabariigi Walitsus võib käesolewat seadust laiendada wälisriikide kodanikkude peale, kes alaliselt Eestis elawad ja käesolewas seaduses § 1 tähendatud seaduste põhjal pensioni saawad, samuti ka wabariigi kodanikkude peale, kes wäljamaal elawad.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) § 6 on nähtawa enamusega wastu wõetud. Panen seaduse lõpuhääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seadus lõpuhääletamisel wastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson**: Teen ettepaneku seadust wastu wõtta ilma redaktsiooni komisjoni kätte andmata.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

Korra kohta on sõna rkl. Kerem'il.

9. Järgmise koosoleku aja ja päewakorra määramine. **A. Kerem** (rhw.):

Ma teen ettepaneku ära määrata järgmine koosolek ja nimelt weerand tundi peale käesolewa koosoleku lõppu ja päewakorda wõtta järgmised punktid: 1) riigiametnikkude ja -teenijate palgaseadus kolmandal lugemisel, 2) piiriwalwe wäljaminekute katmiseks eelkrediidi määramise seadus kolmandal lugemisel, 3) Riigikogu istungjärgu waheaja määramise küsimus ja 4) Wabariigi Walitsuse teadaanne Moskwa konwerentsi kohta.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Ettepanek on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

10. Riigikohtunikkude walimine. Wanematekogu poolt on riigikohtunikkude walimise asjus otsustatud:

Riigikogule ette panna walida riigikohtunikkudeks ilma ametiwolituste tähtaja äramääramata Johann Arro, Paul Beniko, Peeter Kann, Roman Koemets, Jaan Lõo, Kaarel Parts, Peeter Puusepp, Martin Taewere, Tõnis Wares ja Dmitri Werhoustinski. Walimise korra kohta on ettepanek tehtud korraga walida. Selle ettepaneku vastu ei olda — loen ettepaneku wastuwõetuks. Hääletamise motiivide kohta on sõna rkl. Keerdo'l.

P. Keerdo (wäljasp. rhm.): Päewakorras on nõndanimetatud rippumata kohtunikkude walimine. Tõepoolest on Eesti kohus samuti rippumatu, nagu igas teises kapitalistlikes riigis ainult demokraatiast, laiematest töörahwa hulkadest. Ma ei taha rääkida sellest, et kohtunikkude koosseis iseenesest niisugune, kes juba oma ilmawaate poolest on tööliklassi wastased, kuid ma tahan ette tuua ainult paari fakti nende kohtunikkude tegewuse kohta. Omal ajal oli kohtul sellest küllalt tööliklassi aktsiaseltsi põhikirja tagasilükkamiseks, et Riigiwanem põhikirja äärele märkuse oli teinud „mitte kinnitada“. Niisamuti teame, et kohus on kogu aja sõnakuulelikult prokuratuuri näpunäite põhjal sulgunud tööliste ajakirjandust, niisamuti ka igapidi töölisteliikumise vastu sihitud otsuseid teinud. Kui neid otsuseid on teinud sõjaringkonna-kohus, siis wõiks arwata, et Riigikohus kui kõige kõrgem kohtuasutus erapooletum, wõi rippumatum on, aga Riigikohtus on kõik need otsused kinnitatud. Meie teame, et 115 protsessis sõjaringkonna-kohu otsus kinnitati jne. Riigikohus on läinud weelgi kaugemale: tema on hiljuti tühistanud järewalwe korras ülemaalise wabrikuwanemate organisatsiooni põhikirja, mida alam kohtuinstants registreerinud oli. Seda silmas pidades, et kohus üldse, eriti aga Riigikohus on ennast tööliklassi vastu waenulikult üles pidanud ja et praegu need samad endised Riigikohtu liikmed ette on pandud, mis näitab, et sama rada kawatsetakse minna,

on iseenesest mõista, et meie ainult nende vastu wõime hääletada.

Juhataja **K. Wirma**: (Hääletatakse.) Wähemus on vastu. Sellega on nähtawa enamusega walitud riigikohtunikkudeks ilma ametiwolituste tähtaja ära määramata: Juhan Arro, Paul Beniko, Peeter Kann, Roman Koemets, Jaan Lõo, Kaarel Parts, Peeter Puusepp, Martin Taewere, Tõnis Wares ja Dmitri Werhoustinski.

Riigikogu läheb järgmise päewakorrapunkti juurde.

11. Rahwaalgatuse nõudmine algkoolide seaduse muutmise kohta.

Rkl. Amberg tegi esiteks ettepaneku päewakorda wõtta algkoolide-seaduse muutmise eelnõu rahwaalgatuse teel. Nüüd on aga rkl. Amberg seda päewakorrapunkti niimoodi palunud nimetada: „rahwaalgatuse nõudmine algkoolide-seaduse muutmise kohta.“ Ma saan aru, et kui mõni Riigikogu liige peaks nõudma selle rkl. Amberg'i redaktsioonilise paranduse eriti hääletamist, siis tuleb Riigikogul seda eriti otsustada, sest siin on sisuline wahe. Korra kohta on sõna rkl. Amberg'il.

O. Amberg (kristl.): Et eksiariwamisi ära hoida, olen ma redaktsioonilise paranduse just sellepärast teinud, et see rahwaalgatamise nõudmine on sama, mis päewakorda juba oli juhatus poolt üles seatud 7. detsembril ja mis rahwaalgatamise korras sisuliselt nõuab algkoolide-seaduse muutmist.

Juhataja **K. Wirma**: Palun neid, kes selle poolt on, et päewakorda niisugusel kujul redigeerida, nagu rkl. Amberg seda ette paneb, kätt üles tõsta. (Hääletatakse.) Ettepanek on nähtawa enamusega vastu wõetud.

Kõige pealt peab Riigikogu otsustama, kas käesolew rahwaalgatamise korras sisseantud seadus wastab seaduse nõuetele.

O. Amberg (kristl.): Uue kodukorra punkt 47 on ette nähtud kas seda nõudmist kohe sisuliselt arutamisele wõtta, wõi komisjoni anda. Ma tee-

ettepaneku, et see raiwaalgatamise nõudmine saaks kohe sisulisele arutamisele wõetud.

Juhataja **K. Wirma**: Sõnasoo-wijaid enam ei ole. Ma ei saa rkl. Amberg'i ettepanekut hääletamisele panna, sest kodukorras on teistsugune kord eite

nähtud. Muud ettepanekuid ei ole. Sõnasoo-wijaid ei ole, siis loen, et see päewakorra-punkt läbi on. Lõpetan koosoleku. Weerandtunni pärast on otsustatud uus koosolek pidada. (Üldine naer, kära ja kauakestwad hüüded.)

Koosolek lõpeb kell 8.15 min. õhtul.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu abiesimees **K. Wirma**.

Sekretäär **T. Kalbus**.